

ARALIK 2023 SÜRECİ
ASGARİ ÜCRET TİYATROSU'NUN İKİNCİ PERDESİ:
İLK TOPLANTI VE SONRASI
ÖZDEYİŞİN BOŞA ÇIKARILMASI

Prof. Dr. Mesut Gülmez

Önce, sayfa altına sığdıramadığım zorunlu bir ÖNNOT ile başlamalıyım:

Komisyon'un 11 Aralık'ta yaptığı ilk toplantısından çok önce izlemeye başladığım Aralık 2023 asgari ücret süreciyle ilgili makalelerin ilk metinlerini, İki Perdelik bir senaryo olarak öngördüğüm bu sürecin sona erdiği 27 Aralık'ı izleyen günlerde kaleme almış ve tamamlamıştım.

Birinci Perde'ye ilişkin Makale 7a'nın ilk metninin ana başlığına, sürecin tümüne "tercüman" olduğunu düşündüğüm bir özdeyişin ilk bölümündeki sözleri eklemekte duraksamadım:

"PERŞEMBE'NİN GELİŞİ..."

İkinci Perdeye ilişkin Makale 7b'nin alt başlığını ise, o aşamada beni doğrulayacağına kuşku duymadığım özdeyişin ikinci bölümüyle noktalamdım:

"... ÇARŞAMBA'DAN BELLİDİR."

Ama, sürecin son gününe gelindiğinde anladım ki, özdeyişin Perşembe'sinde de Çarşamba'sında da yanlışmıştım! Bu kadar da değil! Senaryosunu İki Perde üzerinden kurgulamakta da yanlışmıştım. Hem de "fena halde!"

Oysa gerçekte, hiç de yabancı olmadiğim katmerli hukuksuzluklar dizisiydi beni yanıltan!

Sonunda, Aralık 2023 Asgari Ücret Tiyatrosu, üç Perdelik oldu...

Nasıl olmasın ki?

2023'ün son Çarşamba'sının "rüzgâr gibi geçen" öğleden sonrasının, bu tiyatronun İkinci Perdesi'nin ikincil bir kesiti olmasına razı olamazdım!

Bana düşen, hem özdeyişi hem de senaryoyu değiştirmektir.

İlk işim, sürecin Makale 7a'da incelediğim Birinci Perdesinin alt başlığında, özdeyişin ilk bölümüyle sınırlı şu uyarlamayı yapmak oldu: "Perşembe'nin gel(emey)işi..."

Ama bu yetmiyordu: Özdeyişin Çarşamba'sını da uyarlamak gerekiyordu. Senaryonun kurgusundaki değişiklik gereği, sürecin İkinci Perdesine ayırdığım Makale 7b ile Üçüncü Perdesini incelediğim Makale 7c'nin başlıklarında da uyarlamalar yapmak kaçınılmazdı.

Başlangıçta "Perşembe'nin gelişi, Çarşamba'dan bellidir" özdeyişinin Aralık 2023 Asgari Ücret Tiyatrosu'nu özetleyeceğini düşünüyordum.

Ve aslında, Aralık 2021 sürecinden beri süregelen hukuksuzluklar "ayan beyan" ortadayken, bu yanlışların özrü olamazdı... Hele hele, benim için!

Daha da uzatmadan, artık Üç Perde olarak kurguladığım senaryonun “Final Perdesi”ni inceleyeceğim Makale 7c’nin başlığı yerine sağ üst köşesine koymayı düşündüğüm uyarlamayı, yani özdeyişin yeni versiyonunu şimdiden belirtiyorum:

**“Perşembe’nin gel(emey)işi,
Çarşamba öğleden sonrasında bellidir.”**

ÖNNOT’a, şunları da eklemek isterim:

İlk Makale 7a’daki uyarlamayı, Komisyon’un “sözde” üçüncü toplantısını yaptığını Resmî Gazete’de 27 Haziran’da yayınlanan asgari ücret kararında geçen “... yaptığı üç toplantı sonucunda” yolundaki sözlerden öğrendikten sonra eklemiştım. Ve öncekileri aratan bu “sözde” toplantı konusundaki görüşümü de şu soruyla belirtmişim:

İmzadan ibaret üçüncü toplantı, belki “formalite” olarak yerine getirilmiştir ama, “toplantı çağrısı” yapılmaksızın geçen 9 tam günün akşam saatlerinde gerçekleştirilebilen “üç toplantı”dan sonuncusunun asgari ücretin Komisyon’da görüşülerek “kesin karar”la belirlenmiş olduğuna inanan olur mu ki?!

Aralık 2023 Asgari Ücret Tiyatrosu’nun İkinci Perdesinin 11 Aralık’ta gerçekleştirilen ilk toplantı öncesini kapsayan Birinci Perdesinin takvimi, Komisyon’un ilk ve izleyen toplantılarındaki belirsizliklerle başlamıştı. ¹ Yanı sıra, iki yıllık “yarı yıl” artışları döneminin sona erdirileceği, hatta Yönetmelikte “yilda bir” toplantı yapılmasının öngörüldüğü yolunda kesin anlatımlı açıklamalar da yer alıyordu basındaki haberlerde. Tek ve yıllık toplantı ve artış yolundaki bu resmî savlar, hukuksal temelden yoksundu. Ciddi bir yanılgıydı aynı zamanda. Bile bile ileri sürüldüğünü düşünmemek elde değildi!

Birinci toplantı konusundaysa, önce yalnız “Aralık”, sonra da gün verilerek “1 Aralık” denilmişti. Belirsizlik, 11 Aralık tarihinin, ancak bir gün önce duyurulmasıyla sona erdirildi!

İkinci toplantı ise, 18 Aralık’ta gerçekleştirildi.

Üçüncü toplantıya gelince, bir tür “muamma” oldu sanki! Bununla kalmadı, bir başka sorunu da gündeme getirdi bu tutum: ÇSG Bakanlığı, toplantı çağrısı yapma yetkisini salt süreci başlatmak için mi kullanacaktır? Yoksa her toplantı için dilediği zaman kullanabilecek midir? Komisyon’un ilk toplantısında çalışma takvim ve programını görüşme ve karara bağlama, izleyen toplantı tarih(ler)ini gündemleriyle birlikte belirleme yetkisi yok mudur?

Üçüncü toplantının belirsizliği sorunu konusundaki düğüm, ancak ikincisinin dokuzuncu gününün ikinci yarısında çözülebildi! Komisyon’un, hatta ÇSG Bakanlığı’nın da dışında! Çünkü “Perşembe’nin gelemeişi”nin ancak 27 Aralık “Çarşamba öğleden sonra belli olmasının ve “baskın bir ziyaret”le başlamasının başka bir açıklaması olamazdı!

Geçmişteki “Biz de belirledik” yaklaşım ve uygulamasını, “Komisyon’un fiilen lağvedilmiş olması” gerçeğini bilmeme karşın, son ve üçüncü toplantının olsa olsa İkinci Perde’nin sonuna eklenecek *ikincil nitelikte bir olgu* (épisode) olmayacağını öngöremedim! “Fena halde” yanıldım! Çünkü,

¹ Aralık 2023 sürecinin birinci toplantısının öncesine ilişkin haber, açıklama ve tartışmalar Kasım 2023 sonlarında başladığı için, sürecin bu ön aşamasını ayrı bir makalede inceleyip değerlendirmişim (Asgari Ücret Makaleler Dizisi: 7a, Eklenme Tarihi: 26 Ocak 2024, <https://arastirma.disk.org.tr/?p=10752>).

İki Perdelik Asgari Ücret Tiyatrosu’nun “Perşembe’nin Gel(emey)işi...” alt başlığıyla tanımladığım Birinci Perdesini izleyen İkinci Perdesini, “ÖZDEYİŞİN BOŞA ÇIKARILMASI” alt başlığını eklemek zorunda kaldığım bu Makale 7b’de ele aldım. Çünkü sürecin bu aşamasının 27 Aralık öğleden sonrasını kapsayan yarım günlük ama “nefeslerin kesildiği” en kısa kesitinin, tiyatronun tek başına Üçüncü Perdesi olacağını kestirememişim!

Makale 7c’yi, Aralık 2023 asgari ücret sürecinin bu benzersiz “Final Perdesi”ne ayırdım.

yalnızca Aralık 2023 tiyatrosunda değil önceki tüm süreçlerde bile rastlamadığım, “kısa ama ikincil olmayan” yarım günlük bir zaman kesitinde, özdeyişi yalanlayan hukuksuzluklarla dolu 27 Aralık Çarşamba gününün öğleden sonrasında gündüz gözüyle ardı sıra tanık olunan bir dizi “devrimsel” gelişmenin, “Talimat Hukuku” uyarınca “harfiyen” gerçekleştirilen ziyaret ve toplantıların ardından akşam saatlerinde sonlandırılacağını kestiremedim.

Sürecin, Makale 7c’de değineceğim “rüzgâr gibi geçen” bu aşaması, tiyatronun Üçüncü Perdesi olmayı fazlasıyla hak etmiyor mu?

1. Birinci Toplantı Öncesi:

Çağrı Yetkisi Sorunu, Yeni Bir Yöntem mi?

11 Aralık’ta yapılan birinci toplantıya geçmeden, kısaca ÇSG Bakanlığı’nın çağrı yetkisiyle ilgili soru ve sorununa değineceğim.

Çünkü basındaki haberlere göre, ancak “1 yada 1,5 saat kadar” sürdüğü anlaşılan 18 Haziran’daki ikinci toplantının ardından, **üçüncü toplantı tarihinin daha sonra Bakanlıkça bildirileceği** açıklandı. Ama izleyen günlerde ve haftanın sona ermesine değin belirsizlik sürdürüldü. Hiçbir açıklama yapılmadı! Böylece de sürecin, Haziran’ın 25’inde başlayan son haftasına gelinmiş oldu!

Bunun anlamı, asgari ücreti belirleyecek kararın alınması ve açıklanmasının, yalnızca beş çalışma gününe sıkıştırılmış olmasıydı. Ne var ki toplantı tarihindeki belirsizlik, hafta ortasında da sürüyor ve sürdürülüyordu. Ne Bakanlık ne de Türk-İş, bu derin suskunluğu bozuyordu. Özellikle, Bakanlıktan yapılacak üçüncü toplantı çağrısını beklemeyi yeğleyen Türk-İş’ten ve Komisyon temsilcisi olarak belirledikleri dört işçiden kamuoyuna ve basına yansıyan hiçbir ses çıkmıyordu! Bu da açıkça gösteriyordu ki Komisyon, bu kez Bakanlığın ilk çağrısıyla gerçekleştireceği birinci toplantısını izleyecek toplantı tarihlerini bile belirleyemiyordu. Bakan(lık) ne derse onaylıyordu.

Böylece Bakanlık, bilebildiğimce, yürürlükteki kurallar yönünden tartışmaya açık yeni bir yönetime başvuruyordu:

Süreci başlatan ilk çağrıyı yapma yetkisini, dilediği zaman ve her toplantı için ayrı ayrı kullanma.

Bu yola başvurulması, işçi ve işveren kanatlarının da bu tutuma karşı çıkmamış olması, Komisyon’u etkisiz ve işlevsiz kılmanın, çalışmalarını fiilen askıya almanın küçümsenemeyecek yollarından biriydi. “Fiilen lağvedilmiş” olmasının yeni bir kanıtıydı. Bakan’ın, sosyal diyalogun “çok iyi yönetildiği” yolunda yaptığı açıklamanın anlamı buydu demek ki! Sosyal diyalog, Bakanlık isterse işliyordu, işlemese de işliyor gösteriliyordu. 2024’ün tümü için geçerli olacağı ileri sürülen asgari ücretin belirleneceği Komisyon toplantılarının dar bir zaman kesitine sıkıştırılmak istenmesinin temel nedeni de bu olmalıydı!

Ama, Komisyon’u oluşturan üçlü yapının bilmediği bir sır değildi bu tutum kuşkusuz!

Komisyonla toplantı çağrısı yapma yetkisi ile toplantı gündemini belirleme yetkisi sorunları konusunda yürürlükteki kurallar çerçevesinde görüşümü izleyen başlıkta ayrıca belirteceğim.

Aralık 2023 sürecinin Makale 7c’de ayrıntılı olarak inceleyip değerlendireceğim bu aşamasını şimdiden özetleyeyim:

Türk-İş’in katılmadığı asgari ücret kararı, dokuz gün sonra 27 Aralık Çarşamba günü ve yalnızca öğleden sonraki kesitinde olağanüstü ivme kazandırılarak işçi ve işveren kanatlarının başkanlarıyla gerçekleştirilen *ikili* ve ardından Cumhurbaşkanı’nın Başkanlığında AKP Genel Merkezi’nde yapılan *dörtlü* görüşmelerin ardından Bakanlıkta açıklandı. Ne var ki, üçüncü toplantının yapılıp yapılmayacağı, yapılırsa Külliye’de mi, AKP Genel Merkezi’nde mi, yoksa ÇSG Bakanlığı’nda mı yapılacağı bilinmiyordu! Haberlerde de sözü edilmiyordu! Basın için önemli olan, ancak ve yalnız “rakam” idi çünkü! Kanıksanıp umursanmayan hukuksuzluklar değil! Ama, temelde dörtlü toplantıda alınan kararın kamuoyuna duyurulması görevini, Komisyon Başkanı değil Bakan yaptı! Neyse ki

duyuru, Külliye’de yada fiili asgari ücret kararının alındığı iktidar partisinin Genel Merkezi’nde değil Bakanlıkta yapıldı! Cumhurbaşkanı da, bu kez duyuru yapmaktan vazgeçmişti.

Sözün özü, 18 Aralık’ta Bakan’ın “görüşüp tarihini bildireceğiz, bekleyin” yaklaşımıyla tarihi hiçbir zaman belirlemediği, Türk-İş’in de sormadığı, dolayısıyla kamuoyuna hiçbir duyurunun yapılmadığı “**üçüncü toplantı vak’ası**”, aslında Komisyon’un bir kez daha fiilen askıya alındığını gösteriyordu. Böylece, Aralık 2021 sürecinden beri lağvedildiği gerçeği, bir kez daha doğrulanmıştı.

Yapılacak üçüncü toplantının işlevi, gerçekte kararın imzalanması formalitesinin yerine getirilmesinden ve toplantı sayılarına eklenmesinden ibaret olacaktır.

11 Aralık’ta başlatılan Aralık 2023 sürecinin bu aşaması öncesinde yapılan açıklama ve tartışmaları günü gününe izleyip değerlendirirken, gerçekte hiç de zor olmayan bir erken öngöründe bulunmuştum. Önceki yarı yıl artışlarının yapıldığı süreçler sırasında da düşündüğüm ama önceki makalelerde kullanmadığım bir tanımla “**Asgari Ücret Tiyatrosu**”, bu kez iki perdeden oluşacaktı! Birinci Perde, Aralık 2023 sürecinin “Perşembe’nin gel(emey)işi...” olarak tanımladığım Komisyon toplantıları öncesine ilişkindi.² Bunu, “yasak savıcı” kısa süreli toplantılar ile üçüncüsünün belirsizliğinin damga vurduğu İkinci Perdesi izleyecekti!

Önceki tüm süreçlerde olduğu gibi hukuksuzluklarla dolu olan “... Çarşamba’dan bellidir” alt başlıklı İkinci Perde, “kâhin” olmayı gerektirmeyen erken tanıyı ve tanımlamayı doğruladı, **ama özdeyişte uyarlamak yapmak zorunda bıraktı beni!** Bununla kalmadı, yanılttı da! Çünkü Aralık 2023 sürecinin yalnızca yarım günlük kesiti, tek başına Üçüncü Perde olmayı hak eden gelişmelerle, yani sahneye koyanların bilindiği sıra dışı hukuksuzluklarla doluydu...

2. Birinci Toplantı: 11 Aralık, Açılış Konuşmaları, Çağrı Yetkisi ve Gizlilik Yükümlülüğü Sorunları

Aralık 2023 asgari ücret süreci, ÇSG Bakanı Işıkhan’ın açılışını yaptığı ve konuşmasının ardından işçi ve işveren kanatları temsilcilerinin başkanları Atalay ve Akkol’a söz verdiği, sonra da toplantının ÇSGB Çalışma Genel Müdürü Mehmet Baş başkanlığında sürdürüleceğini belirttiği 11 Aralık toplantısı, hukuka uygun olarak başladı.

Sürecin İkinci Perdesinin 11 Aralık Pazartesi günü gerçekleştirilen ilk toplantısı öncesindeki evresinde; örneğin 3 Aralık’ta bazı gazetelerde yer alan haberlerde temel sorun yine “rakam” idi! Buna göre Atalay, pazarlığı başlatacakları “taban rakamı”nı, yani alt sınırı açıklamıştı. Ne var ki “Açlık sınırından bir pazarlık olma(yacağı)” ve pazarlığın, dört kişilik bir ailenin 14.025 TL olan açlık sınırının üzerinden ... olacağını” belirtmişti. “Zam devam ettiği için bırakın sene sonunda insan(ın) 3 ay bu ücret ile idare edem(ediğini)” de eklemişti.³

Bu haber(ler) konusundaki tartışmalar üzerine ertesi gün yapılan açıklamada; Atalay’ın, “özel bir televizyon kanalının röportajında” açlık sınırıyla ilgili soruya verdiği yanıt anımsatıldı. Buna göre, Atalay’ın “Açlık sınırından bir pazarlık olmaz. Onu konuşmanın bir anlamı yok” yolundaki “ifadeleri” üzerine kamuoyunda ‘TÜRK-İŞ’in 2024 yılı Asgari Ücret ile ilgili taban fiyatı⁴ belli oldu’ şeklinde (yapılan) açıklamaların gerçeği yansıtmadığı” bildirildi. Kamuoyuna yapılan bu “yazılı açıklamada, asgari ücret taban fiyatının komisyon toplantılarının ardından masada bulunan **komisyon**

² “Aralık 2023 Süreci: Asgari Ücret Tiyatrosu’nun Birinci Perdesi: Sürecin İlk Toplantı Öncesi, “Perşembe’nin Gel(emey)işi...”, Asgari Ücret Makaleler Dizisi: 7a, Eklenme Tarihi: 26 Ocak 2024, <https://arastirma.disk.org.tr/?p=10752>;

³ “Türk-İş Başkanı, Asgari Ücret Pazarlığını Başlatacakları Rakamı Açıkladı”, Giriş: 03.12.2023, 15:49 Güncelleme: 03.12.2023, 15:51, <https://www.birgun.net/haber/turk-is-baskani-asgari-ucret-pazarligini-baslatacaklari-rakami-acikladi-488093>

⁴ “Asgari ücret” kavramına, amaç “açlık sınırı”nı belirtmek değilse eğer, bir de “taban fiyat” sözcüklerinin eklenmiş olması gereksizdir.

Asgari ücret kararını “Komisyon’un vereceği” açıklaması doğrudur kuşkusuz. Ama, uygulamanın böyle olmadığı, önceki süreçlerle birçok kez kanıtlanmıştır.

üyeleri ile karar verileceği” belirtildi.⁵ Ertesi gün bir başka gazetede yer alan ve “... çeşitli başlıklarla servis edildiği” ileri sürülen aynı sorun konusundaki haberde, Türk-İş’in yaptığı açıklama, aşağıdaki iki cümleyle aktarıldı:

“TÜRK-İŞ’in 2024 yılı asgari ücret ile ilgili taban fiyatı belli oldu ve TÜRK-İŞ’in asgari ücret teklifi netleşti, şeklinde çıkan haberlerin hiçbiri gerçeği yansıtmamaktadır. Komisyon toplantılarının ardından masada bulunan komisyon üyeleri bu kararı verecektir.”⁶

Kaynaklar: “Asgari Ücret Tespit Komisyonu İlk Toplantısını Yaptı”, 11 Aralık 2023, Pazartesi, <https://www.csqb.gov.tr/haberler/askari-ucet-tespit-komisyonu-ilk-toplantisini-yapti>;

“Asgari Ücret Komisyonu İlk Toplantısını Gerçekleştirdi”, 11 Aralık 2023, <https://www.turkis.org.tr/askari-ucet-tespit-komisyonu-ilk-toplantisini-gerceklestirdi-2/>,
(Komisyon Başkanı Mehmet Baş, masanın işçi temsilcilerinin oturduğu tarafta)

Bu iki cümleye dayanarak yorum yapmak yerine, çoğu kez yaptığım gibi, “muhatapı” ve yanıtları belli olan bir dizi soru sıralamayı yeğliyorum:

Türk-İş’in, son iki yılda asgari ücretin belirlenmesi süreçlerinde Genel Başkan Atalay’ın açıklamalarıyla da ortaya konulan yaklaşımı çerçevesinde, yukarıda aktardığım açıklamalardan çıkarılabilecek sonuç nedir? Türk-İş’in asgari ücret teklifi netleşmemiş midir? Türk-İş bu konuda öneride bulunmayacak ve Komisyon’un vereceği kararı mı kabul edecektir? İkinci cümlede belirtildiği gibi, Komisyon’un asgari ücret kararı vermesi, doğal ve yasal gereklilik değil midir? Ama gerçekten böyle mi oldu önceki süreçlerde? Komisyon’daki görüşmelere temel olmak üzere, pazarlığın alt sınırı, kendilerinin açıkladığı açlık sınırı mıdır, değil midir? Türk-İş pazarlığa, alt sınırdan mı, yoksa üst sınırdan mı başlamıştır, başlayacaktır ve başlamalı mıdır? Önceki süreçlerde benimsediği genel yaklaşım, alt sınır olarak, “açlık sınırı olmamış mıdır?

⁵ “O Rakam Tepki Çekmişti! Türk-İş’ten 'Alt Sınır' Açıklaması”, Yayınlanma: 04.12.2023, 11:28, Güncelleme: 04.12.2023, 11:28, <http://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/o-rakam-tepki-cekmişti-turk-isten-alt-sinir-aciklamasi-2147857?>

⁶ “TÜRK-İŞ: Haberler Gerçeği Yansıtmıyor”, Yayınlanma, 04 Aralık 2023, 13:05, Güncelleme, 04 Aralık 2023, 13:07, <https://www.dunya.com/ekonomi/turk-is-haberler-gercegi-yansitmiyor-haberi-712716>

Türk-İş, bu konuda benzer soru ve kısır tartışmalara yer vermemek için, tutumunu “rakam vermem” demenin ötesinde görüşmelere başlamadan açıklıkla ortaya koymalıdır. “Rakam açıklamanın, zamlara neden olduğu” yolunda ileri süregeldiği gerekçelere sığınmamalıdır. Hangi gerekçelerle asgari ücret tutarının ne olması gerektiğini, asgari ücret kavramının anlam, nitelik ve işlevleri konusundaki yaklaşımını dar anlamıyla tanımının değiştiği gerçeğini, sorunla ilgili tüm uluslararası sözleşmeleri ve onaylanmamış olsa da asgari ücretin belirlenmesinde işçinin salt kendisinin değil “ailesi”nin gereksinmelerinin de göz önünde bulundurulmasını öngören 131 sayılı ILO sözleşmesini unutmaksızın ve onaylanması gerektiğini vurgulayarak, ekonomik ve sosyal gerekçeleri ve aynı zamanda ILO sözleşmeleri dışındaki uluslararası dayanakları ile ortaya koymalı, kamuoyuna açıklamalı ve savunmalıdır. Hem söylem hem de eylem olarak! Kuşkusuz Türk-İş, zamların yalnızca asgari ücret süreçleri sırasında ve Türk-İş Genel Başkanı’nın pazarlık sınırını yada önerdiği asgari ücret tutarını açıklaması üzerine yapılmadığını bilmektedir.

a. Işıkhhan, Akkol ve Atalay’ın Açılış Konuşmaları

İlk toplantının açılışında, ÇSG Bakanı **Vedat Işıkhhan**, TİSK Yönetim Kurulu Başkanı Özgür Burak Akkol ve Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay konuştu. 11 Aralık toplantısı, bu konuşmaların ardından Komisyon Başkanı Mehmet Baş’ın başkanlığında gizli olarak sürdürüldü. Bu konudaki açıklamayı Bakan’ın yapması, hukuka uygundu kuşkusuz.

Işıkhhan’ın, Bakanlığın web sayfasında özetlenen ve “asgari ücretin çalışma hayatında yer alan tüm paydaşlara hayırlar getirmesini temenni et(tiği)”, artış oranları vb. konulara da değindiği konuşmasından, Aralık 2023 sürecinin uygulamada işleyişiyle doğrudan ilgili olduğunu düşündüğümünden yalnızca asgari ücret kurumuna ve sosyal diyaloga ilişkin bölümlerinden seçtiğim aşağıdaki alıntılara yer vermekle yetinerek değerlendirmelerde bulunacağım.

Komisyon’un, amaçlarını ve dayanması gereken anlayışı sıraladığı bir sosyal diyalog yöntemi ve sosyal politika aracı olduğunu belirten ÇSG Bakanı demiştir ki:

“Komisyon toplantılarımızın; bugüne kadar inşa ettiğimiz **sosyal diyalogun temelleri olan; işbirliği, açık iletişim ve adil bir değerlendirme** anlayışıyla, ortak akıl ve uzlaşıyla gerçekleşeceğine inanıyorum. Asgari ücret, çalışma hayatında, çalışanlarımıza yönelik ücret politikalarının en alt sınırını tespit eden en önemli sosyal politika aracıdır.”

(...) **Asgari Ücret Tespit Komisyonumuzun getirdiği sosyal diyalog ortamı** bu hedeflerimize ulaşmak için son derecede önemli bir mekanizmadır.

(...) İşçi-işveren ve kamu arasında oluşturulan **üçlü diyalog mekanizmasının bugüne kadar etkin bir şekilde işlediğini ve işlemeye de devam edeceğini** aktaran Işıkhhan, (...)

“2024 yılı için belirlenecek asgari ücretin; çalışanlarımızı enflasyonun tahribatına karşı korumasına ve istihdam hedeflerimizi desteklemesine dikkat edeceğiz. (...) **Tüm paydaşların özgür iradeleri ile tekliflerini ve görüşlerini ortaya koyacakları üçlü diyalog mekanizmasını, başarıyla yürüteceğimize yürekten inanıyorum.**”⁷

Gerek önceki süreçler gerekse Işıkhhan’ın açılışını yaptığı bu süreç, haklı olarak belirttiği gibi “en önemli sosyal politika aracı”dır. Ne var ki bu süreç, “bugüne kadar” Asgari Ücret Komisyonu’nun üçlü yapısı çerçevesinde ve öngörülen yazılı kurallara uygun olarak işletilen bir sosyal diyalog mekanizması olmamıştır. Bakan’ın ileri sürdüğü gibi, paydaşlarının öneri ve görüşlerini “özgür iradeleriyle” dile getirdikleri bir işleyiş de söz konusu değildir. Geçmişte böyle olmadığı gibi bu kez de “etkin” ve “hukuka uygun” biçimde işletilmeyeceği, belirttiğim gibi Aralık 2023 sürecinin resmen başlamasından önce bile anlaşılmıştı.

İlk toplantının açılışında ikinci konuşmayı yapan TİSK Yönetim Kurulu Başkanı **Özgür Burak Akkol**, işveren kanadının önceki süreçlerde de dile getirdiği yaklaşımını yineledi. Akkol, “... tüm

⁷ “Asgari Ücret Tespit Komisyonu İlk Toplantısını Yaptı”, 11 Aralık 2023, Pazartesi, <https://www.csgeb.gov.tr/haberler/asgari-ucret-tespit-komisyonu-ilk-toplantisini-yapti/>

tarafklar için fayda yaratacak bir kararla süreci(n) tamamlanacağı”, bu kez de, “*sosyal diyalog* ile çalışma arkadaşlarımızın (yani işçileri(mizi)n)ve işletmelerimizin beklentilerini dikkate alan, sürdürülebilir ve dengeli bir rakam için masada olaca(klarını)” belirtip, TİSK’in üç önceliğini şöyle sıraladı:

- “Ülkemizin sürdürülebilir refahı”,
- “Çalışma arkadaşlarımızın enflasyon karşısında korunması”,
- “İşletmelerimizi ve üreticilerimizi ayakta tutarak, üretimin ve istihdamın devamlılığının sağlanması.”

2022’de “Tüm ücretlerde, asgari ücret tutarı(nın) gelir ve damga vergisinden muaf tutuldu(ğunu)” anımsatan Akkol TİSK’in, “*bol istişareli*, kutuplaşmalardan uzak, birlik beraberlik içerisinde bir süreç” olduğunu, süreci “en hızlı biçimde ve tüm tarafların beklentilerini karşılayacak şekilde dengeli bir rakam ve mutabakatla tamamlamak” olduğunu belirtti. “Sadece sonucun değil, bu istişare sürecinin de olumlu geçmesi” dileğinde bulundu. ⁸

Türk-İş Genel Başkan Yardımcısı **Ramazan Ağar**, konfederasyonun web sayfasında aktarılan konuşmasında, Bakanlığın “çağrısı üzerine toplandık(larını)” belirtti. Dört işçinin katıldığı 11 Aralık toplantısında, Komisyon çalışmalarının, “asgari ücretle geçinmek durumunda olan milyonlarca işçiye ve ailesine, işverenlere, ülkemize hayırlı sonuçlar getirmesini temenni” etti. Kavram olarak asgari ücretin, “*çalışanların kendisine ve ailesine, insanlık haysiyetine uygun bir yaşam sağlaması gereken ücret*” olduğunu vurguladı. Bu tanımın ardından, anayasal niteliğini, içerdiği (ve içermesi gereken) temel öğeleri anımsattı ve “öncelikle çalışanların geçim şartları(nın) göz önünde bulundurulma(sı)” gerektiğini söyledi.

Ne var ki Ağar, yasa gereği öznelere “işçiler” olduğunu belirttiği bir başka asgari ücret tanımında, işçinin ailesinin de gereksinmelerinin karşılanması gerektiğine yer vermedi. Asgari ücretin, “*işçinin* gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücret” olduğunu belirtmekle yetindi.

Komisyon üyesi olan işçilerin, ⁹ “yaşadıkları geçim sıkıntısını, zorlu hayat şartlarını” Komisyon’la paylaşacaklarını belirttiği konuşmasında “aile” vurgusu yapmayan Ağar, bunların “karayolu işçisi, hastane işçisi, enerji işçisi, AVM işçisi” olduklarını ve “yaşadıklarını doğrudan” Komisyon üyelerine ve “tüm ülkeye anlatacak(larını)” belirtti. “Burada belirleyici olan hükümetin yaklaşımıdır” diyen Ağar, “vergide adalet sağlamaya yönelik adımlar(ın) devam etmedi(ğini)” belirtip, “*işçinin, memurun, emeklinin yaşadığı enflasyon ile açıklanan resmî enflasyon rakamları arasında büyük uyumsuzluk*” bulunduğunu, “Toplam nüfus içinde ücretli çalışanların sayısı(nın) yükselmesine rağmen, milli gelirden aldıkları pay(ın) giderek düşmekte” olduğunu, “Uygulanması gereken(in) gelirler politikası” olduğunu, “Sosyal taraflar(ın) sadece ücret politikasını değil bir bütün olarak gelir politikasını (da) gözden geçirme(si)” gerektiğini vurguladı. “Komisyonun yapacağı çalışmalar sonrası tespit edilecek asgari ücretin, işçilerin ve toplumun beklentilerine uygun olmasını bekliyoruz” diyen Ağar, “İşçi kesimi olarak Komisyon çalışmalarına katkımız bu çerçevede mümkün olacaktır” dedi.

Toplantının ardından dört işçiyle birlikte “basın mensuplarının karşısına çıkan” Ağar, “toplantıda herhangi bir ücret konusunun görüşülmediğini”, *işçilerin “asgari ücretle geçinemediklerini aktardı(klarını)”* belirtti. Ağar, “4 işçinin toplantıda söz alıp almadığıyla ilgili soruya” aşağıdaki kısa yanıtı verdi:

⁸ “Süreci Tüm Tarafların Beklentilerini Karşılacak Dengeli Bir Rakam ve Mutabakat ile Tamamlamak İstiyoruz,” 11.12.2023, <https://www.tisk.org.tr/haber/802/sureci-tum-taraflarin-beklentilerini-karsilayacak-dengeli-bir-rakam-ve-mutabakat-ile-tamamlamak-istiyoruz.html>

⁹ Komisyon’da ilk kez “üye” olarak yer alan asgari ücretli dört işçi vardı ve şunlardı:

Adana’da hastanede işçi olarak çalışan Hatice AKGEDİK, Ankara’da kasiyer olarak çalışan Meliha Nur ŞIKBUDAK, Çorum’da yaşayan enerji işçisi Saffet CANBAZ, Bolu’da yaşayan karayolları işçisi Durmuş ÖZTÜRK.

“İşçi arkadaşlarımızın görüşlerini sordular, arkadaşlarımız da görüşlerini sundu. Arkadaşlarımız asgari ücretle çalıştıklarını ve geçinemediklerini, geçinebilecek bir ücret talep ettiklerini aktardılar. Bunun üzerine işverenler değerlendirme yapacaklar. Onları da önümüzdeki hafta inşallah göreceğiz.”

Ağar, “rakam” sorununun ayrılmaz parçası olarak, Türk-İş’in “asgari ücret konusunda bir ‘kırmızı çizgisi’nin bulunup bulunmadığı” sorusuna da şu yanıtı verdi:

“TÜRK-İŞ olarak herhangi bir ücret söylemedik. Biz ücreti söylediğimiz zaman bağlanır kalırız. İşveren tarafından ücret gelecek ki biz ona göre değerlendirme yapacağız. Şu anda herhangi bir ücret söylemenin anlamının olmadığını düşünüyorum. Yani belirli bir ücret söyleyip de o ücretin altında kalmanın bir anlamı yok.”

Özetle Ağar’ın, işçilerin Komisyon’da yaptığı konuşmada, uluslararası dayanaklı bir yaklaşımla, asgari ücret tutarının, ezberlenmiş ve süregelenleşmiş bir “rakam söylemi” ötesinde, özellikle işçinin “ailesinin” de gereksinmelerinin göz önüne alınarak belirlenmesi gerektiğini vurgulamadığı, ancak işçilerden birinin “oğlunun istediği 10 lirayı vermediğini” söylediği, özetlenerek aktarılan değineceğim açıklamasından, bu sorundan söz ettiği anlaşılıyor.

b. İlk Toplantı Sürecindeki Gelişmeler, Toplantı Çağrısı ve Gündemi Belirleme Yetkisi Sorunları

İlk toplantı sonrasındaki bir habere göre Türk-İş, Komisyon’un 18 Aralık’ta yapacağı ikinci toplantıdan iki gün önce, Cumhurbaşkanı Yardımcısı, ÇSG Bakanı, Hazine ve Maliye Bakanı ile TBMM’deki parti grup başkanvekillerine vergi düzenlemesiyle ilgili mektup göndermiştir. Genel Başkan Atalay ile Genel Sekreter Kavlak’ın imzaladığı mektupta, “ücretlilerin temel giderlerinin vergi matrahından indirimine izin verilmesi” ve “tüm sosyal yardım kalemlerinin de mümkün olduğunca SGK prim matrahına dahil edilmemesi” isteklerine yer verilmiştir.¹⁰

İkinci toplantıdan iki gün önce basında yer alan bir habere göre ise, “ilk toplantının ardından asgari ücret belirleme aşamalarındaki *takvim* oluşturularak, yapılan çalışmalar paylaşıldı.” ÇSG Bakanlığı’nın ev sahipliğinde ve yeni atanan Çalışma Genel Müdürü Mehmet Baş’ın başkanlığında yapılacak toplantıda, Komisyon’un devlet kanadından belirlenen Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu temsilcilerinin “*enflasyon, alım gücü ve istihdam* başta olmak üzere ekonomik veri ve raporları sunması(nın) beklen(diği)” belirtildi.¹¹

Bu haberde sözü edilen “*takvim*” sözcüğü, aşağıda aktardığım İş Kanunu’nun “***Komisyon’un toplanma ve çalışma şekli***” ile belirtilen diğer konuların düzenleneceğinin öngörüldüğü Yönetmelikte geçmez. Bununla birlikte, “takvim” sözcüğünün, “Komisyonun toplanma ve (özellikle) *çalışma şekli*” kapsamında düşünülebilecek ama yasada geçmeyen ve Yönetmelikte yer alan “gündem” anlamında kullanıldığını ve özellikle Bakan’ın yukarıda aktardığım açılış konuşmasında değindiği sosyal diyalogun işlemeyle, yani Komisyon çalışmalarıyla doğrudan ilgili birçok soruyu içinde barındırdığını düşünüyorum. Örneğin:

Takvimi, yani Komisyon’un örneğin 11 Aralık toplantısında ve izleyecek toplantılarında üyelerin görüş ve önerilerini özgürce açıklayacakları tartışma, görüşme ve çalışmalarının belirlendiği ***gündemi oluşturmaya kim yetkilidir?*** Kısacası, ***toplantı çağrısı yapma ve gündemi hazırlama yetkilerinin kapsamı konusundaki hukuksal durum nedir?***

Sorunun yanıtı, yürürlükte olan 39. maddede ve 2 Temmuz 2018 tarihli ve 700 sayılı KHK’ye aktarılan fıkrada yoktur, yani hukuksal boşluk vardır. İş Kanunu, “Komisyonun toplanma ve çalışma şekli”ni, çıkarılmasını öngördüğü Yönetmelikle düzenlenecek konular arasında saymıştır. Toplantı,

¹⁰ “Türk-İş’ten Hükümet ve Muhalefete Vergi Mektubu”, 16.12.2023, 11:18, Haberler, Anadolu Ajansı, <https://www.ntv.com.tr/ntvpara/turk-isten-hukumet-ve-muhalefete-vergi-mektubu,pTKPLJasFUWBAf20AE9xHA>

¹¹ “Asgari Ücrette İkinci Toplantı Pazartesi”, Giriş: 16.12.2023, 10:31 Güncelleme: 16.12.2023, 10:39; <https://www.birgun.net/haber/asgari-ucrette-ikinci-toplanti-pazartesi-491155>, Kaynak: İHA

çağrı ve gündem, bu konular kapsamındadır. Yönetmelik bu hukuksal boşluğu, tek cümlelik şu kuralla doldurmuştur:

“Komisyon, **Bakanlığın çağrısı** üzerine toplanır ve **Bakanlıkça hazırlanan gündeme** göre çalışır (m. 8/2).

Emredici dille yazılan ve Yasada değil Yönetmelikte yer alan bu kural, asgari ücreti kesin kararlarla belirleme yetkisiyle donatılmış olsa da, Komisyon’un “kendiliğinden” toplanamaması, çalışmalarına ancak ÇSG Bakanlığı’nın yapacağı çağrı ve hazırlayıp **kanımca çağrıya eklemesi gereken gündemle** başlaması anlamına gelir. Siyasal iktidarın, çağrı yetkisini genel ekonomik ve sosyal, özellikle ücret politikaları çerçevesinde kullanması doğaldır. Kuşkusuz, bu yetkisini kullanırken Komisyon’un işçi ve işveren kanatlarının görüş ve önerilerini alması, sosyal diyalogun asgari gereğidir.

Ancak, gündemli çağrı yetkisine ilişkin bu kural yorumlanırken, Komisyon’un toplantılarıyla ilgili bir başka kuralın da göz önünde bulundurulması gerekir. O da, daha önce tartışıp açıkladığım şu kuraldır: “... **ücretlerin asgari sınırları en geç iki yılda bir belirlenir.**” Bu, Bakanlığa tanınan gündemli çağrı yapma yetkisinin süresine üst sınır koyan “emredici” bir düzenlemedir. Başka deyişle Yönetmelik, Komisyon toplantılarının yalnızca aşılamayacak tavan süresini göstermiştir. Ama, örneğin ne toplanabileceği tarihi “ay ve gün” olarak belirlemiş, ne de “toplantıların sayısını ve süresini” sınırlandırmıştır. Toplantıların yılın belirli bir ayında yılda bir yada iki kez yapılmasının yerleşiklik kazanmış olması olanaklıdır. Ama her durum ve koşulda buna uyulması zorunlu değildir. Bakanlık, ekonomik ve sosyal koşulların dayatmasına karşın, iki yıllık üst sınırın dolmasını bekleyemez, beklememesi gerekir. Çünkü bu tutum, Yönetmeliğin asgari “Ücretin Belirlenmesindeki Esaslar” başlıklı 7. maddesinde öngördüğü aşağıdaki ilkelere de aykırı düşer:

“Komisyon, ücretin belirlenmesinde; ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik durumu, ücretliler geçinme indekslerini, bu indeksler yoksa geçinme indekslerini, fiilen ödenmekte olan ücretlerin genel durumunu ve geçim şartlarını göz önünde bulundurur.”

Dolayısıyla, önceki asgari ücret süreçlerinde gerek ÇSG Bakanı Vedat Bilgin’in gerekse Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay’ın, Komisyon toplantısı için “**bunun ayı Aralık’tır**” yolunda ileri sürdükleri görüşler yorum değil, düpedüz yasal dayanaktan yoksun bir yanılğı(lar)dır.

Çalışmaların başlayacağı birinci toplantı tarihi, gündemli olması gereken ilk çağrıyla belirlenebilir kuşkusuz. Ama **izleyen toplantı tarih ve gündemleri, Komisyon’da görüşülerek belirlenebilir, belirlenememelidir.** Komisyon, çalışmalarıyla ilgili hukuksal boşlukların bulunduğu diğer konularda da kararlar alabilir, alabilmelidir. Örneğin Komisyon’un işveren ve özellikle işçi kanatlarının, yalnızca toplanma süresinin üst sınırının aşılması değil aşılmamış olması durumunda da Bakanlığın çağrısını beklemek yerine, birlikte yada tek başına, kamuoyuna da gerekçeli açıklamada bulunarak, Bakanlıktan geciktirdiği yada yapmadığı ilk toplantı için çağrıda bulunmasını istemelerine, bu amaçla gerektiğinde açık ve toplu eylem araçlarına başvurmalarına bir engel yoktur. **Çünkü çağrı yetkisinin, asgari ücret kavramının özüne ve anlamına aykırı biçimde kullanılması, örneğin ağır ekonomik ve sosyal koşullara, sistemli biçimde düşük gösterilen yüksek enflasyon oranlarına karşın geciktirilmesi, hakkın kötüye kullanılması demektir.** Bakanlığın ilk toplantıyı izleyenler için de aynı tutumu sürdürmesi, toplantı sayılarını sınırlandırıcı bir politika izlemesi, bu yoldan Komisyon çalışma ve toplantılarının etkisizleştirilmesi, düzenli biçimde toplanmasının engellenmesi, kısacası fiilen askıya alınması anlamına gelir. Bu vb. yaklaşım ve uygulamalar, Komisyon’un üçlü yapıda ve kesin karar alma yetkisi bulunan bir sosyal diyalog kurumu olmasıyla da bağdaşmaz. Çünkü asgari ücret kararını Bakanlık değil, yalnız ve ancak Komisyon alacaktır. Bakanlık ise, İş Kanunu’nun ilk fıkrasında yazıldığı gibi tersine, süreci yürürlükteki hukuka uygun olarak yürütmekle görevli ve sorumlu bir araçtır.

Öte yandan bu kural çerçevesinde, şu sorulara da yanıt verilmelidir:

Bakanlık, toplantı çağrısı yapma yetkisini, Komisyon’un her toplantısı için ayrı ayrı kullanabilir, sayısını sınırlandırabilir mi? Çağrı, yalnızca süreci başlatmak için kullanılması gereken bir yetki değil midir? İzleyen her toplantı için, örneğin “bizden haber bekleyin, davet

edeceğiz!” denilerek bu yola başvurulması, hakkın kötüye kullanılması, dahası Komisyon’un ilk toplantının ardından görüşme ve çalışmalarını nasıl, hangi tarihlerde ve kaç toplantıda, hangi sorunları ele alıp tartışacağını belirleme yetkisinin gasp edilmesi, kısacası işlevsizleştirilmesi, değersizleştirilmesi, sonuç olarak fiilen lağvedilmesi değil midir?

Benim yanıtım şudur: Bakanlık, gündemli çağrı yetkisini yalnızca ilk toplantı için kullanıp gelecek toplantı tarihlerinin belirlenmesini Komisyon’a bırakmakla yetinebilir. Ancak bu yetkisini, ilk toplantı çağrısıyla birlikte ve her toplantı gündeminin yürürlükteki kurallar göz önüne alınarak ayrı ayrı belirlenmiş olması koşuluyla, izleyen toplantı tarihlerini de kapsayacak biçimde kullanabilir.

Bir başka soru da şudur: ***Bakanlığın belirlediği gündem kesin midir?***

Bu sorunun da yanıtı yoktur yürürlükteki kurallarda. Evet, Yönetmelik “Komisyon, ... Bakanlıkça hazırlanan gündeme göre çalışır” demiştir (m. 8/2). Ama kanımca bu yetkinin Bakanlığa tanınmış olması, gündemin kesin ve hiçbir biçimde değiştirilemez olduğu, eklemeler yapılamayacağı anlamına gelmez, gelmemelidir. Çünkü tersi durumda, örneğin Yönetmeliğin “Komisyonun Görev, Yetki ve Sorumluluğu” başlıklı 9. maddesinde Komisyon’a tanınan olanakları kullanma yolu kapatılmış olur. Daha açık anlatımla Komisyon ve özellikle işçi kanadı, ne “ücretin belirlenmesinde konuyla ilgili bütün kamu kurum ve kuruluşları ve üniversiteler ile işbirliği yapabilir”, ne Komisyon’da temsil edilmeyen “işçi ve işveren kuruluşlarının bu konudaki öneri ve görüşlerini alabilir”, ne de “gerektiğinde uzman kişilerin bilgisine başvurabilir.” Çalışmalarını salt devlet kanadının sunduğu doğruluk ve nesnellığı kuşkulu, güvenilirlikten uzak ekonomik ve sosyal verilerle sınırlı olarak yapmak zorunda olmayan, üniversitelerin ve uzmanların nesnel ve bilimsel çalışmalarının da masada olmasını isteyen Komisyon’un, bu olanakların izleyen toplantıların resmî gündemlerinde yer almaması durumunda, bunların da gündemlere eklenmesine karar verebilmesi gerekir. Ters, hukuksuzluktur.

Sonuç olarak Komisyon’un, resmî gündemi ilk toplantıda aynen kabul ederek çalışmalarını bu gündeme uygun biçimde sürdürmesine bir engel yoktur. Ancak, kesin ve bağlayıcı olmayan ilk toplantı çağrısında, eğer öngörülmüş ve belirlenmiş ise, izleyen tarihlerin ve gündem maddelerinin görüşülmesini, gözden geçirilmesini ve değişiklikler yapılmasını istemesi de olanaklıdır. Bakanlığın belirlediği gündemin üç kanat üyelerinden herhangi birinin önerisiyle değiştirilmesine, örneğin Yönetmelik maddesinde Komisyon’a kanımca sınırlı değil örnek olarak tanınmış olanaklar çerçevesinde bazı ekleme ve çıkarmalar yapılmasına, öngörülen tarihlerin gündem maddelerinin önem ve kapsamına ve gerekli hazırlıkların yapılmasının gerektirdiği süreye göre yeniden belirlenmesine bir engel yoktur, olmamak gerekir. Komisyon’un, üçlü yapısıyla gerçekleştireceği görüşme ve çalışmaların kapsamına göre belirlenen resmî gündemde gerekli gördüğü değişiklikleri “öncelikle” (evleviyetle) yapma yetkisinin bulunmadığı düşünülemez. Asgari ücret gibi hem çokboyutlu hem de sendikalı işçi sayılarının kat kat üstünde olan milyonlarca işçiyi ilgilendiren bir sorununun görüşüleceği, tartışılacağı ve “kesin karara” bağlanacağı bir sorun söz konusu olduğunda, Bakanlığın belirlediği resmî gündem kesinkes bağlayıcı ve zorunlu sayılamaz. ***Gündemi belirleme, Komisyon’un çalışmalarını Bakanlığın dayattığı çerçeve, süre ve sınırlar içinde yapmasını gerektiren bir yetki değildir.*** Yönetmelikte, Bakanlığın belirlediği gündemin “kesin ve bağlayıcı” olduğuna ilişkin bir kural bulunmaması da doğrudur.

Kısacası, toplantı çağrısında bulunma ve gündemi belirleme yetkileri, Komisyon’u işlevsizleştirme, etkisizleştirme ve çalışmalarını askıya alma aracı olarak kullanılamaz.

c. Komisyon Çalışmalarında Gizlilik Yükümlülüğü, Kişiler ve Süre Yönlerinden Sınırları Sorunları

Bakanlığın toplantı çağrısıyla bağlantılı bir başka önemli sorun şudur:

Gündemi de içeren resmî toplantı çağrısı gizlilik yükümlülüğü kapsamına girer mi? Girdiği ileri sürülürse, ölçütleri neler olacaktır?

Kanımca, ister resmî gündemde belirlenmiş isterse Komisyon’ca gözden geçirilerek saptanmış olsun, gerek toplantı tarihleri gerekse gündem başlıkları, ***“Komisyon’daki görüşmeler(in) ve komisyonun***

çalışmaları(nın) gizli” olması ile belirtilen kişi ve kuruluşların “öğrendikleri her türlü bilgi ve belgeleri gizlemekle yükümlü” tutulmalarına ilişkin Yönetmelik kuralı (m. 9/2) kapsamına girmez. Çünkü çağrı ve gündemin açıklanması, Komisyon toplantılarında yapılan görüşme ve çalışmalarda dile getirilmiş görüş ve önerilerin, sunulmuş belgelerden edinilen bilgilerin içeriğinin açıklanması demek değildir. Dolayısıyla, bu yasağın kapsamı genişletilemez.

Aralık 2023 sürecinde ilk toplantı tarihinin bile açıklanmamış ve sonra da ertelenerek geciktirilmiş olması karşısında, şu sorulara yanıt verilmesi gerekir:

Bakanlığın tutumunun inandırıcı gerekçesi nedir? Bakanlığa tanınan “gündemi hazırlama” yetkisi kapsamında belirlenebilecek ilkini izleyen toplantı tarihleri, belirlenmişse eğer, neden kamuoyuna açıklanmamıştır? Resmî gündemle belirlenmemişse, neden ilk toplantıda saptanmamış, **asgari ücret süreci neden günlerce belirsizlik içinde bırakılmış, yani askıya alınmıştır?** Komisyon ilk toplantısında, Bakanlıkça belirlenmediği anlaşılan izleyen toplantı tarihini, ele alınacak konuya göre neden belirlememiştir? **Ve özellikle Türk-İş, bu konuda neden suskun kalmıştır?**

Bu sorular, Komisyon sürecinin başından sonuna hukuka uygun olarak işletilmesi zorunluluğuyla yakından ilgilidir. Ve önceki tüm süreçlerde benzer sorulara yol açan hukuksuzluklara tanık olunması gerçeği, bu kez de özellikle toplantı çağrısı ve izleyen tarihlerinin belirlenmesinde sergilenen tutum, ister istemez inceleme ve değerlendirmelerde göz ardı edilmemesi gereken başka bir etken daha bulunduğunu düşündürmektedir. O da, neredeyse bütün süreçlerde ve kimi zaman “perde arkasında” olmaksızın devrede olan **Cumhurbaşkanı’nın özellikle yurt dışı program(lar)ıdır**. Bunun çarpıcı bir örneğine, süreçlerden birinde tanık olunmuştu: Hem son toplantının yapılması (?) ve hem de asgari ücret kararının aynı gün açıklanması Ankara’da değil Cumhurbaşkanı’nın yurt dışından dönüşünde İstanbul’da gerçekleştirilmişti! ¹²

Komisyon’un işlevsizleştirilmesi olgusuyla doğrudan bağlantılı olan tüm bu sorular, asgari ücret sürecinin gerek yürürlükteki hukuka gerekse açıklık ve saydamlık ilkelerine uygun olarak yürütülmediğini, tersine sürecin tüm aşamalarıyla yönetilmesi ve yürütülmesinin Cumhurbaşkanı’nın yaptığı “liderlik”, öngörü” ve verdiği “talimat” ile hareket ettiğini açıkça belirten ÇSG Bakanı’na ve Bakanlığı’na bırakıldığını, böylece de Komisyon’un etkisizleştirilip işlevsizleştirildiğini ortaya koymaktadır.

Bir boyutuyla sınırlı olarak değindiğim **gizlilik kuralı ve yükümlülüğünün sınırları sorununa** da kısaca değinmek gerekiyor. Yönetmelikte, öğretinin suskun kaldığı bu yükümlülüğün kapsam ve uygulama alanı, kişiler ve süre olmak üzere iki yönden sınırlanmıştır. Komisyon’da yapılan “görüşme ve çalışmaları(n) gizli(liği)” yükümlülüğünün kişiler yönünden kapsamına Komisyon Başkanı, üyeleri ve raportörleri ile kendileriyle işbirliği yapılmasına olanak tanınan kişiler alınmıştır (m. 9/1). Bu sonuncular; “kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerden gelen kişiler”dir. Yanı sıra, Komisyon’un gerektiğinde bilgisine başvurabileceği kamu dışından “uzman kişiler” de gizlilik yükümlülüğü kapsamındadır. Sayılan kişilerin tümü, “görevleri dolayısıyla öğrendikleri her türlü bilgi ve belgeleri gizlemekle yükümlüdür.”

İkinci sınırlama, bu yükümlülüğün süresi sorunuyla ilgilidir. Bu konuda Yönetmelikte herhangi bir kural yoktur. Dolayısıyla, belirtilen kişilerin Komisyon’da yerine getirdikleri görevleri nedeniyle **“öğrendikleri her türlü bilgi ve belgeleri gizlemekle yükümlü olmalarının zamansal sınırı nedir?”** sorusunun yanıtı verilmelidir.

Bu sınırlama, her koşulda “ömür boyu” değildir elbette! **Gizlilik yükümlülüğünün, asgari ücretin geçerli olacağı süre boyunca süreceği de savunulamaz!** Çünkü bu kuralın amacı, Komisyon’un

¹² “Asgari Ücret Tespit Komisyonu ‘Fiilen’ Lağvedilmiştir: Haziran Toplantıları Sonrası ve Kararın Cumhurbaşkanı’nca Açıklanması”, Asgari Ücret Makaleler Dizisi: 4/c, Eklenme tarihi: 29 Kasım 2022; <https://arastirma.disk.org.tr/wp-content/uploads/2022/11/4-c-AUT-KOMISYONU-LAGVEDILMISTIR-29.11.2022-docx.pdf>

belirlenen gündem çerçevesinde, görüşme ve çalışmalarını sayılan kurum, kuruluş ve kişilerce toplantılarında sunulan ve tartışılan bilgi, belge ve raporlara dayanarak yapmasına, gündemli toplantılarının sonunda kesin kararını almasına değin dışardan etkilenmemesini sağlamaktır. Öyleyse gizlilik yasağına, Komisyon'un gerekçeli kararında belirlenen geçerli olacağı tarihin sonuna değil, **Resmî Gazete'de yayınlanıp yürürlüğe girdiği tarihe değin uyulması**, kısacası yalnızca süreç boyunca sürdüğü kabul edilmelidir. Çünkü oybirliği yada oyçokluğu ile kabul edilerek açıklanan kararın bilimsel ve nesnel değerlendirme ve eleştirisinin yapılabilmesi için, sunulan tüm rapor, belge ve bilgilere metinleriyle de erişilebilmesi gerekir. Yalnızca basında yer alan haberlerde, üç kanadın resmî web sayfalarında yapılan “yasak savıcı” türden açıklamalar son derece önemli bir sorunu ekonomik, sosyal, siyasal, hukuksal vb. boyutlarıyla inceleyip değerlendirmek için yeterli değildir.

Ne var ki, **Komisyon'un üç kanadı ve özellikle Bakanlık, gizlilik yükümlülüğünün sınırsız olduğu yaklaşımı içinde görünmektedir.** Heyet başkanlarının toplantı çıkışlarında bazı açıklamalarda buldukları ve gazetecilerin sorularına verdikleri yanıtlar, özellikle Nazmi Irgat'ın yaptığı açıklamalar¹³ anımsandığında, Türk-İş'in bu konuda görece esnek olduğunu söylemek olanaklıdır. Ne var ki bu konuda, gizlilik yükümlülüğü kapsamında olmadığını düşündüğüm ve sürecin sona ermesinden sonra kendilerine yönelttiğim yazılı soruları yanıtsız bıraktıklarını da eklemek isterim.

d. Komisyon Kararlarının Açıklanması ve Yetki Sorunu

İş Kanunu'nda yalnızca “Komisyon kararları kesindir” (m. 39/2) kuralı varken, Asgari Ücret Yönetmeliği'nde Yönetmelikle düzenlenebilecek “Komisyonun toplanma ve çalışma şekli” ile “sekretarya hizmetleri” kapsamında düşünülebilecek kurallar da vardır ve şunlardır:

“Komisyonun *her toplantıda aldığı kararlar* karar defterine yazılır ve başkan ve üyelerce imzalanır” (m. 8/2, son cümle).

“Komisyonun *ücretin belirlenmesine ilişkin* kararı kesindir” (m. 8/3). (...)

“*Alınan kararlar Başkan* tarafından kamuoyuna duyurulur” (m. 9/3).

Yasa, çoğul bir dille “**Komisyon kararları kesindir**” diyerek, kararların kesinliği kuralının Komisyon'un salt “asgari ücret tutarının belirlenmesine ilişkin kararı” ile sınırlı olmadığını, toplantılar sırasında aldığı tüm kararların da “kesin” olduğunu açıkça belirtmiştir (m. 39/2). Yönetmelik ise, söz ettiği yukarıdaki kararlardan yalnızca “**ücretin belirlenmesine ilişkin**” olanın kesin olduğunu öngörmüştür. Bu sınırlandırma, yasanın açık ve mutlak anlatımlı kuralına açıkça aykırıdır. Yönetmeliğin madde 8/2'deki kuralından da anlaşılacağı gibi, Komisyon salt asgari ücreti belirleyen bir karar almamaktadır. Asgari ücretin tutarının saptanmasına yönelik toplantılarında, “rakam” dışında görüşme ve çalışmalarının gerektirdiği kararlar da alabilmektedir. Bunlar da, Yönetmelikte “kesin” olduğunun belirtilmemiş olmasına karşın kesindir ve yasa uyarınca “sekretarya hizmetleri”ni üstlenen Bakanlığın tutması zorunlu karar defterine yazılmaları gerekir.

Asgari ücret süreçlerinde uyulmaması nedeniyle tartışılması gerektiğini düşündüğüm sorunlardan biri de, Yönetmeliğin Komisyon'ca alınan **kararların “kamuoyuna duyurulması”** yetkisine ilişkin olan kuralıdır (m. 9/3). Bu kuralda vurgulanmak gereken üç temel nokta vardır kanımca.

İlki, kamuoyuna duyurulacak kararların salt belirlenen asgari ücret kararıyla sınırlı olmamasıdır. Komisyon'un yaptığı tüm toplantılarda aldığı kararlar da hiç değilse konu başlığı belirtilerek kamuoyuna duyurulabilir, kanımca da duyurulmalıdır.

¹³ Mesut Gülmez, “Asgari Ücret Tespit Komisyonu ‘Fiilen’ Lağvedilmiştir: Haziran Toplantıları Sonrası ve Kararın Cumhurbaşkanı'na Açıklanması”, Asgari Ücret Makaleler Dizisi: 4/c, Eklenme tarihi: 29 Kasım 2022; <https://arastirma.disk.org.tr/?p=9486>;

Nazmi Irgat'a mektup için bkz. Mesut Gülmez, “Türk-İş Komisyon Üyelerine ve TİSK Başkanına Bireysel ve Ortak Mektuplar”, Asgari ücret makaleler dizisi: 4/d; <https://arastirma.disk.org.tr/?p=9486>

İkinci nokta, Komisyon kararlarının “yazılı” olması ve kuşkusuz imzalanarak tutulması zorunlu olan “Karar Defteri”ne konulması (eklenmesi, yapılandırılması) yükümlülüğüdür. Bu, yerine getirilmesi zorunlu, hukuksal işlemin “şekil” ögesiyle ilgili bir koşuldur.

Üçüncüsü, hukuksuzlukların yerleşiklik kazandığı bir noktayla ilgili olduğundan görece daha önemlidir. Yalnızca asgari ücreti belirleyen kararın değil, tüm kararların kamuoyuna açıklanması yetkisi, Komisyon Başkanı’na tanınmıştır. Komisyon Başkanı, ÇSG Bakanlığı’nın belirlediği üyelerden biridir. Doğaldır ki, Komisyon üyeleri dışından Başkan belirlenemez. Toplantılara “üye” sıfatıyla katılması söz konusu olmayan kişilerin de kararları açıklaması söz konusu olamaz. Asgari ücret süreçlerindeki en yoğun hukuksuzlukların başında, belirlenen asgari ücret tutarlarının ÇSG Bakanı ve Cumhurbaşkanı’na açıklanmış olması olgusu vardır. Ne yazık ki süreçlerden birinde, Komisyon bu yetkisini Cumhurbaşkanı’na devretmişti! Yalnızca açıklanmasını değil, belirlediği tutarın üstünde olmak üzere son ve kesin kararı belirleme yetkisini de!

Kanımca bir başka nokta, bilgi ve belgeleri asgari ücret kararının açıklanmasına değin gizleme yükümlülüğü ile kararların kamuoyuna duyurulmasının birbirine karıştırmaması gerektiğidir. Başkana tanınan bu yetki, aslında gizlilik kuralının sınırlı bir istisnasıdır. “Alınan kararlar” sözlü kapsamında, “kesin” nitelik taşıyan “asgari ücret kararı” da vardır kuşkusuz. Ancak Yönetmelik, bu kavramı “tekil” değil “çoğul” olarak kullanmış ve “kararlar” diyerek, toplantılar sürecinde alınan başka kararların da Komisyon Başkanınca kamuoyuna duyurulmasını öngörmüş, hatta “duyurulur” diyerek zorunlu tutmuştur. Bu kapsamda örneğin, Bakanlığın ilk toplantı çağrısında belirlenmemiş olması durumunda, gelecek toplantı tarih(ler)i, üniversite(ler)den istenen rapor(lar) vb. konularda alınmış ara kararların, sunulmuş rapor ve belgelerin kısa açıklamalarla (örneğin, içerikleriyle görüş ve önerilere değinmeksizin, yalnızca yazar, konu ve başlıklarının) kamuoyuna duyurusu yapılabilir. Bu olanak, yasal Komisyon Başkanı’na yazılı olarak da yerine getirilebilir, getirilmelidir. Bu, asgari ücret sürecinin açıklık ve saydamlık ilkelerince yürütülmesi açısından önemli ve asgari bir gerekliliktir.

3. İkinci Toplantı: 18 Aralık ve Üçüncü Toplantının Belirsizliği, Cumhurbaşkanı’nın Program(lar)ı, Ağar ve İşçi Temsilcileri ile Işıkhan’ın Açıklamaları

Aralık 2023 sürecinin ikinci toplantısı ve çıkışında yapılan açıklamalar ile bunu izleyen günlerdeki gelişmeleri basındaki haberlere dayanarak değerlendirmeye başlamadan, yukarıda değindiğim sürecin ilk toplantı öncesinden başlayarak sürdürülen, ikinci toplantı sonrasında ise Komisyon’un askıya alındığı bir olgu niteliği kazanan üçüncü toplantı tarihindeki belirsizlik sorunu konusunda, önceki asgari ücret süreçlerinde de olduğu gibi Cumhurbaşkanı’nın özellikle yurt dışı programlarını göz ardı etmemek gerektiğini belirtmek isterim.

a. Cumhurbaşkanı’nın Program(lar)ı

Cumhurbaşkanlığı web sayfasında, bu sürecin ikinci toplantıyı izleyen kesitine ilişkin yalnızca bir yurt dışı toplantısıyla ilgili açıklama bulunmaktadır. 17 Aralık günlü bu açıklamada, Cumhurbaşkanı’nın “...18 Aralık 2023 tarihinde Macaristan’a resmî ziyarette bulunacaklar(ı)”¹⁴ belirtilmiştir. Bu tarih, Komisyon’un ikinci toplantısı yaptığı gündür. Cumhurbaşkanlığı web sayfasında ertesi gün cümleyle yer alan haberde de, “Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye-Macaristan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi’nin altıncı toplantısı vesilesiyle **18 Aralık 2023 tarihinde Macaristan’a resmî bir ziyaret gerçekleştirdi**”¹⁵ denilmiştir.

Cumhurbaşkanı’nın, bu toplantı dönüşünde, gelenekselleşen ve fotoğraf eşliğinde kamuoyuna “servis edilen” uçaktaki basın toplantısının yapılıp yapılmadığı, yapıldıysa kendisine hangi soruların yöneltildiği

¹⁴ <https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/150551/sayin-cumhurbaskanimizin-macaristan-i-ziyaretlerine-iliskin-basin-aciklamasi>

¹⁵ <https://www.tccb.gov.tr/yurt-disi-ziyaretler/355/150589/macaristan>

ve hangi yanıtların verildiği, dolayısıyla aralarında asgari ücretin de bulunup bulunmadığı konularında kamuoyuna herhangi bir resmî açıklama yapılmış değildir. Oysa asgari ücret, basın ve kamuoyunun gündemindedir, Komisyon da aynı gün ikinci kez toplanmıştır.

b. Türk-İş Heyeti Başkanı Ağar'ın Açıklamaları

İlkinden bir hafta sonra yapılan ve kuşkusuz sürecin henüz karar aşamasında bulunmadığı ikinci toplantı konusunda aynı gün **ÇSG Bakanlığı web sayfasına konulan kısa açıklamada**, önceki haberlerde de olduğu gibi, yine Bakanlıkta gerçekleşen toplantıya Çalışma Genel Müdürü Başkanlık yapmıştır. Katılanların, işçi ve işveren kesimlerini “temsilen” sırasıyla Türk-İş Genel Mali Sekreteri Ramazan Ağar ile TİSK Genel Sekreteri Akansel Koç oldukları belirtilmiştir. Diğer katılan üyelerin ise, özellikle Ağar dışındaki işçi kanadı temsilcilerinin hiç değilse adlarına yer verilmemiş, aşağıda değineceğim işçi kanadı temsilcisinin açıklamalardan öğreneceğimiz toplantı gündeminden bile söz edilmemiştir.

İkinci toplantıda ne yapıldığı, herhangi bir karar alınıp alınmadığı açıklanmamıştır ama, hiç değilse “üçüncü toplantının hafta içerisinde gerçekleşmesi(nin) beklen(diği)” bildirilmiştir! Yani Komisyon’da gelecek toplantı tarihi saptanmamış, saptanması da istenmemiş, yalnızca aynı hafta içinde, yani 19-22 Aralık günlerinden birinde yapılacağı yolunda bir “*beklenti*” bulunduğunun belirtilmesiyle yetinilmiştir! Kısacası, karar alınmamış, üçüncü toplantı çağrısının yapılmasını bekleme kararı (?) alınmış, böylece de üçüncü toplantı için belirsizlik günleri başlamıştır! Bakanlığın verdiği son bilgi de, uygulanmakta olan eski asgari ücretin brüt ve net tutarlarıyla ilgilidir. Sanki, gerekliliği gibi sayfaya eklenmiştir!¹⁶

Yasak savıcı ve Komisyon’u etkisizleştirme dışında bir anlamı olmayan bu yaklaşımın nedeni ne olabilir? Komisyon görüşme ve çalışmalarının “gizli” olması ve Başkan ile raportörlerin yanı sıra Komisyon üyelerinin de “... görevleri dolayısıyla öğrendikleri her türlü bilgi ve belgeleri gizlemekle yükümlü” tutulmaları kuralına sıkı sıkıya uyma kaygısı mıdır?!

Sanmıyorum. Çünkü bu bilgilerin gizlilik yasağı kapsamına girmediği açıktır. Eğer gerekçe, aslında hiç de inandırıcı olmayan “kurallara uyma titizliği” ise, bu davranışın öncelikle sıraladığım hukuksuzlukların yinelenmemesi, üçüncü ve karar toplantısı tarihinin alınması ve açıklanması konularında gösterilmesi gerekmez mi?

Türk-İş web sayfasında, yine 18 Aralık’ta görece daha ayrıntılı bir açıklama yapılmıştır. Aktardığım bilgilerin yinelenmesinden sonra, “asgari ücretle çalışanların geçinmekte zorlandıklarını” söylediği belirtilen heyet başkanı **Ramazan Ağar**; toplantı sonrasında basın mensuplarına kısa bir “açıklama” yapmış, Bakanlık web sayfasında herhangi bir bilginin verilmemesi toplantı gündemine değinmiştir. Temelde “rakam sorunu” üzerinde odaklanan Ağar, asgari ücret sürecinin umutlu olduğu anlaşılan üçlü uzlaşmayla kısa sürede sonuçlandırılmasının istendiğini belirtmiş, ancak bunun hükümet ve işveren kanatlarının tutumuna bağlı olduğunu da eklemiştir.

Ağar’ın yaptığı “değerlendirmeler” şöyle özetlenmiştir:

“Rakam telaffuz edilmedi, şu anda bir sonuç yok. Görüşmelerimiz devam edecek. Bugünkü toplantıda Çalışma Genel Müdürü başkanlığında **TÜİK, Maliye ve işverenlerin görüşleri alındı. Asgari ücretle çalışan arkadaşlarımızın görüşleri alındı.** Şu anda bir sonuç yok, tahmin ediyorum **görüşmeler süratle devam edecek.** Kısa zaman içinde **üçlü mutabakata varılarak bitirilmesini arzu ediyoruz.** Karşı tarafın henüz rakam telaffuz etmediğinden bir şey söyleme imkânımız yok.” (...)

“Asgari ücretle çalışanların geçinemediği belli. Ev kirası, elektrik, su parasını ödeyemediklerini biliyoruz. Bunları iyi değerlendirmek lazım. *Alım gücünü düşünerek* asgari ücretli, markette nasıl alışveriş yapacak, haftada bir defa restorana gidebilecek mi?

¹⁶ “Asgari Ücret Görüşmeleri Devam Ediyor”, 18 Aralık 2023, Pazartesi, <https://www.csgeb.gov.tr/haberler/asgari-ucret-gorusmeleri-devam-ediyor-1/>

Bunlara pek imkân olmadığı görünmekte. Hükümet ve işverenin bu konuda yaklaşımları iyi olursa tahmin ediyorum üçlü mutabakatla sonuca gideriz diye düşünüyorum.”¹⁷

Kaynaklar: “Asgari Ücret Görüşmeleri Devam Ediyor”, 18 Aralık 2023, Pazartesi,

<https://www.csgeb.gov.tr/haberler/asgari-ucet-gorusmeleri-devam-ediyor-1;>

“Asgari Ücret Tespit Komisyonu İkinci Toplantısını Gerçekleştirdi”, 18 Aralık 2023,

<https://www.turkis.org.tr/asgari-ucet-tespit-komisyonu-ikinci-toplantisini-gerceklestirdi-3/>

Türk-İş web sayfasında, Ramazan Açar’ın yanı sıra, işçi kesimini temsilen Komisyona katılan işçilerin “hastanede işçi olarak çalışan Hatice AKGEDİK, kasiyer olarak çalışan Meliha Nur ŞIKBUDAK, enerji işçisi Saffet CANBAZ, karayolları işçisi Durmuş ÖZTÜRK” olduğu ve ayrıca “TÜRK-İŞ uzmanları(nın da) toplantıda yer aldı(klarını)” belirtilmiştir. Ancak nedense, işçi kanadı temsilcisi bu işçilerin yaptığı konuşmalardan birkaç cümlelik de olsa bir özet yapılmamıştır. Bununla birlikte, bu işçilerden Akgedik ve Öztürk’ün aşağıda aktardığım konuşmaları basında özetle yer almıştır.

Ramazan Açar’ın aktardığım görüşlerinden, “rakam telaffuzu” ile ilgili iki kısa cümlesinden anlaşılıyor ki, basın ve kamuoyu gibi Komisyon’un da birincil ve hatta biricik görevi “rakam”dır. Rakam, işverenlerce söylenmedikçe, ne Türk-İş önerisini açıklayacaktır, ne de Komisyon asgari ücret sorununu ekonomik ve sosyal boyutlarıyla görüşecek ve tartışacaktır. Her ne kadar Açar, aşağıda

¹⁷ “Asgari Ücret Tespit Komisyonu İkinci Toplantısını Gerçekleştirdi”, 18 Aralık 2023 ARŞİV, Genel, Manşet, <https://www.turkis.org.tr/asgari-ucet-tespit-komisyonu-ikinci-toplantisini-gerceklestirdi-3/>;

“Asgari Ücrette İkinci Toplantı: Türk-İş ‘Teklif Vermeyeceğiz’ Dedi, Topu Patronlara Attı!”, Giriş: 18.12.2023 13:30 Güncelleme: 18.12.2023 15:37, Kaynak: Haber Merkezi, <https://www.birgun.net/haber/asgari-ucette-ikinci-toplanti-turk-is-teklif-vermeyecegiz-dedi-topu-patronlara-atti-491719>

aktardığım konuşmasında hükümetin belirleyici olacağı görüşünderse de, sanıyorum kendisinin de iyi bildiği gibi bu belirsizliğin giderilmesinde ve sürecin sonuçlanmasında belirleyici Cumhurbaşkanı olacaktır.

Basında sürecin ilk toplantısı konusunda yer alan tümü 18 Aralık günlü haberlerde de, genel olarak Türk-İş'in Ağar'ın konuşmasından özetlediği bilgilerin yinelenildiği söylenebilir. Yanı sıra, yine Ağar kaynaklı olan bir habere göre 13:30'da başlayan ve bir başka habere göre de "Basına kapalı yaklaşık 1 saat süren" (ve "saat 15:00 sıralarında bit(en)" ikinci toplantıda, işçi kanadı başkanı **Ağar** şunları söylemiştir:

"... Büyükşehirlerde ev kirası 10 bin liradan aşağı değil. O nedenle bunları iyi değerlendirmek lazım. Bu insanların geçiminin, alım gücünün düşünülmesi gerekiyor. **Dolayısıyla belirleyici hükümet olacak.** Hükümet ile işverenin bu konuda yaklaşımları iyi olursa tahmin ediyorum üçlü mutabakatla sonuca gideriz. **Bu hafta içerisinde tekrar bir araya gelerek** bu işin sonucuna bir an önce gidilmesini düşünüyoruz. Günü belli değil." ¹⁸

"Asgari ücretin insanlarımızı mutlu edecek bir şekilde sonuçlanmasını diliyorum. İnşallah sonucu iyi olur."

Komisyon, Ağar'ın belirttiğinin tersine, ne ikinci toplantının yasak savarcasına çok kısa sayılabilecek bir süre içinde gerçekleştiği 18 Aralık Pazartesi başlayan haftanın izleyen günleri içinde, ne de son haftanın ortasına (27 Aralık'a) değin toplanmıştır. Böylece dokuz gün boyunca, ne Bakanlıktan beklenen toplantı tarihiyle ilgili haber gelmiş, ne toplantı tarihi açıklanmış, ne de başta Türk-İş olmak üzere açıklanmasını isteyen olmuştur!

Kısacası **Komisyon, kendisini oybirliğiyle askıya almıştır! Bir kez daha "yetki devri"nde bulunmuştur.** Sürecin sonlandırılması için, Cumhurbaşkanı'nın devreye girmesini beklemektedir? Çünkü Komisyon, daha önce asgari ücretin "kesin ve son" tutarını değil "alt sınırını" belirleyip "görüş" olarak Cumhurbaşkanı'na ilettiğini, Cumhurbaşkanı'nın da Komisyon'la sağlanan bu uzlaşmaya dayanarak, "Biz de belirledik" deyip devredilen yetkiyi yasalmışçasına kullandığını unutmuş değildir!

Komisyon unutmuş olsaydı da, tarih unutmazdı kuşkusuz bunu!

18 Aralık toplantısı çıkışında "Ağar, basın mensuplarının sorularına verdiği yanıtlarda, 'ilk rakam işverenden beklediklerini vurgulayarak, işverenin henüz herhangi bir rakam sunmadığını söyle(miştir). Ağar'ın "Türk-İş'in görüşmelerdeki 'kırmızı çizgisinin ne olduğu' konusuyla ilgili bir soruya verdiği yanıt da şu olmuştur:

"Kırmızı çizgi, diye bir şey yok. 'Kırmızı çizgi' bana göre boş laf."

Ramazan Ağar'ın bu sözlerinin özündeki yaklaşım, üst yöneticilerinden biri olduğu Türk-İş'in her ay düzenli biçimde açıkladığı, asgari ücret süreçlerinde göz önünde bulundurulan açlık ve yoksulluk sınırlarının anlamsızlaştırılması ve önemsizleştirilmesi değil midir?

Ağar, ikinci toplantı sonrasındaki açıklamalarının ardından bir özel televizyon kanalı gazetecisinin sorularını yanıtlarken yinelediği bu sözlerden sonra, bir başka soruyu yanıtlamaksızın basın açıklamasını sonlandır(mıştır). Üçüncü toplantı tarihinin, "bu hafta içinde" demekle birlikte "gün" olarak süregelen belirsizliği konusunda da, şöyle konuşmuştur:

¹⁸ "Türk-İş'ten Açıklama: Rakam Konuşulmadı", Haber Merkezi, Yayınlama, 18 Aralık 2023 13:32, Güncelleme, 18 Aralık 2023 16:38; <https://www.dunya.com/ekonomi/turk-isten-aciklama-rakam-konusulmadi-haberi-713920>;

"Asgari Ücret Tespit Komisyonu Toplandı! Gözler Asgari Ücret Zammında", Giriş: 18.12.2023, 17:31, Güncelleme: 18.12.2023, 17:31; <https://www.haberturk.com/asgari-ucet-zamminda-2-toplanti-sona-erdi-2024-ocak-zammi-ile-yeni-asgari-ucet-ne-kadar-olacak-asgari-ucet-tahminleri-3645853>;

"Asgari Ücrette İkinci Toplantı Bitti Hâlâ Rakam Konuşulmadı! Milyonlarca Çalışana Hayal Kırıklığı", Yayınlanma: 18 Aralık 2023 Pazartesi 18:02; <https://halktv.com.tr/ekonomi/asgari-ucet-maratonunda-ikinci-toplanti-bugun-pazarlik-hangi-rakamdan-790450h>

“Şu an sonuç yok, görüşmeler süratle devam edecek. Kısa zaman içerisinde mutabakatla bitirilmesini arzu ediyoruz. ...

Şu anda **bir rakam ortada yok**. Biz TÜRK-İŞ Genel Başkanımızla da görüşerek sonuca gitmeyi kısa zaman içerisinde düşünüyoruz. (...)

Bu hafta içerisinde inşallah tekrar bir araya gelerek bu işin sonucuna gidilmesini düşünüyoruz. **Günü belli değil görüşüp bize bilgi verecekler**. Kısa zaman içerisinde bilgi verirler diye düşünüyoruz. Asgari ücretin insanlarımızı mutlu edecek şekilde sonuçlanmasını diliyoruz.”¹⁹

Türk-İş Heyeti Başkanı Ağar’ın, Komisyon’un üçüncü toplantısının “günü belli değil” demekle kalmayıp “görüşüp bize bilgi verecekler” demiş olması, **Komisyon’un yapacağı toplantı tarihini bile kararlaştıramama, Komisyon’ca belirlenmesini isteyememe çaresizliği içinde bulunduğunu** göstermez mi? Kim, kiminle görüşecek de Ağar’a / Türk-İş’e bilgi verecektir? Komisyon’un işçi kanadı üyesi ve heyet başkanı sıfatıyla, üçüncü toplantı gününün bu oturumda belirlenmesini istemesi gerekmez miydi? Bakanlığın bu tutumu, görüşüp bilgi verecek olanların devlet/iktidar ve işveren kanatlarının olduğu anlamına gelmez mi?

Gerçekte bu görüşmenin, ÇSG Bakanı ile Macaristan ziyaretinden dönen Cumhurbaşkanı arasında yapılacağını düşünmek dışında bir ikinci seçenek var mıdır? Bakan’ın övgüyle söz ettiği sosyal diyalog sürecinin “çok iyi” işlenmesi ve yönetilmesi bu mudur?

Bu soruların yanıtı, 18 Aralık sonrasındaki dokuz günü izleyen ve 27 Aralık’ta yalnızca yarım güne sığdırılan ve sıkıştırılan Makale 7c’de değineceğim gelişmelerde vardır. Kararın ve yapılıp yapılmadığı “muamma” olan üçüncü toplantının 27 Aralık Çarşamba öğleden sonrasına değin sürdürülen belirsizliğinin anlam ve özü, Komisyon’un askıya alınmış, işlevsizleştirilmiş, fiilen lağvedilmiş olmasının bir kez daha tescillenmiş olmasıdır.

Ancak, sürecin soruların yanıtlarıyla ilgili kesitindeki gelişmelere değinmeden önce, kanımca Ağar’ın asgari ücret tutarı konusunda alt sınır olarak bir “rakam” önerilmesini diğer iki kanadın açıklaması koşuluna bağlı tutmuş ve “kırmızı çizgi”yi de “boş laf” saymış olmasının yanı sıra, özellikle Asgari Ücret Tespit Komisyonu’nun ve daha genel tanımla asgari ücret kurumunun özü konusundaki yaklaşımını yansıtmaya yönünden de eleştiriye açık aşağıdaki sözleri üzerinde durmak gerekir:

“Asgari geçim için düşündüğü ücret sorulan Ağar, **‘Biz talep eden kişiyiz. Biz para veren kişi değiliz. Para verenler bir rakam söyleyecek ki biz ona göre değerlendirme yapacağız.** TÜRK-İŞ olarak bir para söylediğimiz zaman o fiyatın altına inme şansımız yok. **İşveren tarafından ya da hükümet tarafından bir rakam gelmedi. Gelecek ki biz ona ‘evet’ ya da ‘hayır’ diyeceğiz.** Kırmızı çizgi diye bir şey yok. Biz rakam söylemeyiz. **İşveren diyecek ki, ‘Ben seni bu ücrete çalıştıracam. Çalışır mısın çalışmaz mısın?’ Biz de diyeceğiz ki, ‘bu ücrete çalışırız, şu ücrete çalışmayız.’** TÜİK’ten de bir rakam gelmedi. Hiçbir yerden bir rakam yok. Belirli olduğunda sizinle paylaşacağız’ değerlendirmesinde bulundu.

‘TÜİK’e güveniyor musunuz?’ sorusunu ‘Bunlar burada konuşulacak şeyler değil’ diye yanıtlayan Ağar **daha sonra gazetecilerin diğer sorularından kaçarak basın toplantısını**

¹⁹ “Asgari Ücrette Yine Rakam Çıkmadı, Türk-İş Temsilcisi Sorulara Kızıp Kaçtı”, 18 Aralık 2023 Pazartesi, <https://te1.com.tr/asgari-ucrette-yine-rakam-cikmadi-turk-is-temsilcisi-sorulara-kizip-kacti-973338/>;

18 Aralık toplantısı çıkışında, Türk-İş işçi temsilcileri Başkanı Ramazan Ağar açıklamaları ile gazetecilerin sorularına yanıt vermeyen dört işçi temsilcisinin konuşmaksızın araca binmeleri ile ilgili videolar için, örneğin bkz.:

<https://www.dha.com.tr/video/asgari-ucet-tespit-komisyonu-toplantisi-sonrasi-ilk-aciklama-video-2361445>;

<https://www.dha.com.tr/video/asgari-ucet-tespit-komisyonu-toplantisi-sonrasi-ilk-aciklama-video-2361466>;

<https://www.youtube.com/watch?v=nN33RM1EbcQ>

sonlandırdı.”²⁰

Anımsatmalıyım ki önceki asgari ücret süreçlerinde, ne Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay’ın, ne de Türk-İş temsilcilerine Komisyonlarda birçok kez başkanlık yapan Nazmi İrgat ile Pevrul Kavlak’ın yaptıkları açıklamalarda, Ağar’ın “asgari geçim” konusundaki bir soruya verdiği yukarıdaki yanıtı benzer bir cümle vardır. Kıdemli ve deneyimli bir sendikacı ve sendika yöneticisi (Genel Başkanı) olan Ağar’ın, *asgari ücret sorununu ve kurumunu işverenin ücret borçlusu ve işçinin ise ücret alacaklı olduğu işveren ile işçi arasındaki bireysel pazarlığa benzetmiş, önerdikleri tutarı açıklamalarını buna dayandırmış olması, asgari ücret kavram ve kurumunun tanım ve anlamı, niteliği, çok boyutlu işlev ve etkileri ile bağdaşmaz.* Devlet ve işveren kanatlarınca ister birlikte ister ayrı ayrı yada yalnızca işveren kanadınca tek başına önerilmiş bir tutarın kabul edilmemesiyle, yani Ağar’ın sözleriyle “bu ücrete çalışırız, şu ücrete çalışmayız” denilmesiyle sorun çözülmüş olmaz. Asgari ücret, bu cümlelere indirgenecek basit bir kavram ve kurum değildir. Yasanın bile, asgari ücretin “her türlü işçinin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için” belirlendiğini öngördüğü unutulmamalıdır.

Bir haberde, Komisyon’un devlet kanadının Hazine ve Maliye Bakanlığı ile TÜİK’ten belirlenen yasal temsilcilerinin, “genel ekonomik duruma yönelik ve makroekonomik görünümü sunmakla yetindiği”; bir başka haberde ise, “TÜİK’in geçim şartlarına konu harcama grubuna yönelik olarak bir fiyat artışı raporu sunması(nın) da beklen(diyi)” belirtilmiştir.

İkinci toplantıyla eşzamanlı bir başka habere göre, AKP Grup Başkanvekili Muhammet Emin Akbaşoğlu, asgari ücret görüşmeleri konusunda yaptığı açıklamada, “Asgari ücrette, çalışanlarımızı enflasyona ezdirmeyeceğiz, *alım gücünü artıracığımız bir rakamı ortaya koyacağız*” demiştir.²¹ Bu yaklaşım, asgari ücreti belirleme yetkisinin Komisyon’da olduğunun ve dolayısıyla Komisyon’un varlığının yadsınması demektir.

Ekonomi gazetesinde yer alan bir haber, özellikle asgari ücret sürecinin sonlanma süresi yönünden dikkat çekicidir. Edinilen bilgilere dayanarak, “ilk toplantıyla birlikte, *sürecin önceki yıllara kıyasla daha kısa sürede tamamlanması eğilimi(nin) ortaya çıktı(ğı)*” belirtilmiş, hatta ikinci toplantının yapılacağı “18 Aralık günü tarafların ücret önerisi vermesi ihtimali(nin) de bulun(duğu)” ileri sürülmüştür. Gazetenin bu konudaki sorusunu yanıtlayan Ramazan Ağar, “Pazartesi (18 Aralık’ta) bir teklif gelirse uzlaşabilirsek uzlaşırız, uzlaşma olmazsa tutumumuz belli” demiştir.

Ama toplantı sonunda Ağar, Atalay’ın da dile getirdiği yerleşik Türk-İş yaklaşımıyla demiştir ki:

“TÜRK-İŞ olarak *ücret söyleme şansımız yok. Söylersek, bağlanır kalırız*, bu noktada kalır. *Teklif ücreti veren taraftan, işveren tarafından ücret gelecek ki değerlendirme yapacağız.* Şu an ücret söylemenin anlamı yok.”²²

Bu gazetede, edinilen bilgilere dayanarak devlet kanadı temsilcileri ile Türk-İş’in işçi temsilcilerinin ikinci toplantıda yaptıkları konuşmalardan aşağıdaki gündemle ilgili kısa alıntılara da yer verilmiştir:

“... Hazine ve Maliye Bakanlığı ile TÜİK’in, genel ekonomik duruma yönelik ve makroekonomik görünümü sunmakla yetindi(ği)”; “Özellikle TÜİK’in asgari ücretin artışına konu olabilecek enflasyon ve geçim şartlarına yönelik fiyat gelişmeleri hakkında herhangi bir

²⁰ “Asgari Ücrette İkinci Randevu! İşte Olası Senaryolar”, 18.12.2023, <https://tele1.com.tr/askari-ucrette-ikinci-randevu-iste-olasi-senaryolar-972987/>

²¹ “AKP’li Akbaşoğlu’ndan Asgari Ücret Zammı Açıklaması”, AA, Yayınlanma: 18.12.2023, 10:43, Güncelleme: 18.12.2023, 10:54, <http://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/akpli-akbasoglundan-askari-ucret-zammi-aciklamasi-2152834?>

“Gözler Asgari Ücret Tespit Komisyonu 3. toplantısında! Yeni asgari ücret zammı 31 Aralık’a kadar açıklanacak”, *Yeni Şafak*, 11:18, 26/12/2023 Salı, <https://www.yenisafak.com/askari-ucretin-aciklanacagi-tarih-2024-yeni-askari-ucret-ne-zaman-ayin-kacinda-aciklanacak-zamli-maaslar-askari-ucretle-belli-olacak-h-4590177>

²² “İşçi ve İşveren, Asgari Ücretteki Vergi Diliminde Düzeltme İstedi”, Son Güncelleme: 12/12/2023, 11:22; <https://www.ekonomigazetesi.com/gundem/isci-ve-isveren-askari-ucrettteki-vergi-diliminde-duzeltme-istedi-27924/>

sunum yapmadığı, makroekonomik verileri tekrarladığı belirtilmiştir). Hazine ve Maliye Bakanlığı temsilcisinin de Orta Vadeli Program hedeflerini aktardığı öğrenilmiştir. (...)

“Toplantıda, TÜRK-İŞ heyetindeki işçiler de söz al(mıştır). Heyetteki bir işçinin, çocuklarının kendisine ‘peynire küstük mü’ diye sorduğunu aktardığı ve ‘Çarşı pazara çıkamıyoruz. Soframızdan aç kalkmak istemiyoruz, *çocuklarımız gözümüzün içine bakıyor*’ dediği kaydedilmiştir.”²³

Türk-İş, ikinci toplantıdan üç gün sonra 21 Aralık Perşembe günü, Başkanlar Kurulu’nun toplandığını tek cümlelik bir açıklamayla şöyle duyurmuştur:

“2024 yılında geçerli olacak asgari ücret ile ilgili güncel gelişmelerin değerlendirildiği TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu’na Asgari Ücret komisyonunda yer alan işçiler de katıldı.”²⁴

Açıklamadan, katılanlar arasında Başkanlar Kurulu üyesi olmayan Komisyon’un dört işçi temsilcisinin de bulunduğu web sayfasına konulan fotoğraflarından anlaşılıyor. Ancak değerlendirilen konuların yalnızca “asgari ücret ve güncel gelişmeler” olduğunun belirtilmesiyle yetinildi. Kısa da olsa içeriğinden bazı örnekler verilmedi. Sonuç olarak, 2023’ün son üç çalışma gününün ilki, yani 27 Aralık Çarşamba gün ortası itibarıyla, üçüncü toplantı tarihini de kapsamak üzere asgari ücretle ilgili hiçbir açıklama yapılmadı. “Son dakika” haberi olarak bile! Böylece Bakanlık, Ağar’ın 18 Aralık’ta kendilerine kısa sürede bildirileceği umudu taşıdığı toplantı tarihini Türk-İş’e bildirmiş, beklentilerini karşılamış değildi.

ÇSG Bakanlığı’nın web sayfasında da, gerek belirttiğim 18 Aralık tarihli birkaç cümlelik açıklama gerekse Işıkhan’ın Bakanlık bütçesinin TBMM’de görüşülmesi sırasında yaptığı konuşma dışında, bu konuda herhangi bir resmî açıklama yapılmadı. Böylece, hem ancak bir saat ile bir buçuk saat arasında sürdükleri anlaşılan 11 ve 18 Aralık günlü ilk iki toplantıda, hem de ikincisini izleyen dokuz gün boyunca asgari ücretin tutarı konusunda üç kanattan hiçbirinin açıklamada bulunmadığı “derin ve gizemli bir suskunluk”, son üç güne değin sürdü, sürdürüldü.

Bunun, Cumhurbaşkanı’nın Bakan Işıkhan aracılığıyla iletilmesinin beklendiği anlaşılan talimatı dışında bir nedeni olduğu düşünülebilir mi?

Bu sorunun yanıtı, toplantısız geçen dokuz günlük belirsizlik ve askı döneminin ardından, sürecin 27 Aralık öğleden sonraya sıkıştırıldığı, asgari ücret tiyatrosunun yarım günlük kesitini oluşturan Üçüncü Perdesindedir.

c. Sendikatsız İşçi Temsilcilerinin Konuşmaları

Basındaki haberlerden anlaşıldığına göre, Komisyon’un ikinci toplantısında işçi kanadının “sendika yöneticisi” değil “sendikatsız işçi” olan temsilcilerinden ikisi konuşmalar yaptı.

Dokuz yıldır Karayolları’nda taşeron olarak çalışan **Durmuş Öztürk**, özetlenen konuşmasında kavramı açıkça kullanmaksızın ailenin gereksinmelerinin de göz önünde bulundurulmasına vurguda bulundu. “Ev kirası ve bir aylık ekmek parasıyla aldığı asgari ücretin bittiğini” söyleyerek, şöyle sürdürdü konuşmasını:

“Bizim çocuklarımız da var. İster istemez bizim çocuklarımız da meyve yemek istiyor. Bizim çocuklarımız da peynir yemek istiyor. Bunları yiyemiyor. Gelişimleri zayıf oluyor. (...)

“Çocuklarımız okula gidiyor, 10 lira para istiyor veremiyoruz. Bundan daha önce çocukların

²³ “Asgari Ücret Komisyonu’nun İkinci Toplantısında Neler Konuşuldu?”, Haber Giriş : 18 Aralık 2023, 19:15, Son Güncelleme: 18 Aralık 2023, 19:31, <https://www.memurlar.net/haber/1086625/asgari-ucret-komisyonu-nun-ikinci-toplantisinda-neler-konusuldu.html>;

“Asgari Ücret Toplantısında Konuşulanlar Ortaya Çıktı: TÜİK Kayıtsız Kalmış”, Giriş: 18.12.2023, 17:23 Güncelleme: 18.12.2023, 17:38, <https://www.birgun.net/haber/asgari-ucret-toplantisinda-konusulanlar-ortaya-cikti-tuik-kayitsiz-kalmis-491775>

²⁴ “Türk-İş Başkanlar Kurulu Toplandı”, 21 Aralık 2023, <https://www.turkis.org.tr/turk-is-baskanlar-kurulu-toplandi-13/>

Öğretmenler Günü vardı. Oğlum geldi dedi ki; ‘Baba, Öğretmenler Günü kutlayacağız. Bana 10 lira para verir misin’ dedi.

Ben de dedim ki; ‘Oğlum 10 lira param yok’, ‘Bizde neden para olmuyor’ dedi. Sabaha kadar da uyuyamadım. Bir yerlerden, çocuğuma 10 lira verebilmek için borç aldım. Bir baba için bu utanç verici.

Asgari ücret ile çalışan işçilerimiz için yaşam standartlarına uygun ve sofralarından aç kalkmamaları için, çocukları da dahil olmak üzere güzel bir ücret istiyoruz.”²⁵

Adana Şehir Hastanesi’nde temizlik işçisi olarak çalışan **Hatice Akgedik** ise, kadın işçilerin yaşadığı sorunları anlattı:

“Türkiye’de kadın olmak çok zor. Bir kadın olarak kendi ayaklarının üzerinde durmak, tek başına mücadele etmek maalesef çok zor. Kadınlar çok zor durumda, asgari ücretlilerimiz zor durumda. İşçiler beslenemiyor. ***En azından pazara gittiğimiz zaman temel ihtiyaçlarımızı almak zorundayız ama alamıyoruz. Yarısını alıyoruz, yarısını alamıyoruz.*** Bir markete gittiğimiz zaman temel ihtiyaçlarımızı alamıyoruz.

Bunu işverenlerimize de çok söyledim. ***Alım gücü bitti insanların.*** ‘Semt pazarlarında insanlar yerlerden çürük meyve toplayıp evlerine götürmek için nasıl mücadele ettiklerini bir görün’ dedim. ***‘Kendinizi bizim yerimize koyun’ dedim. Herkes elini vicdanına koysun.***”²⁶

Sendikasız işçilerden ikisinin, Komisyon’un işçi (emek) kanadının üyesi sıfatıyla yaptıkları özetlenen konuşmalarının, gerek Komisyon’un hükümet (iktidar) ve işveren (sermaye) kanatları üzerinde ne ölçüde etkili olduğunu kestirmek, gerekse Türk-İş’in bu yöntemle başvurmakla amacını hangi ölçüde gerçekleştirdiği konusunda nesnel bir değerlendirmede bulunmak, daha kapsamlı ve ayrıntılı bilgiler edinmedikçe güçtür kuşkusuz.²⁷ Ama sonuçta, Türk-İş’in “pazarlık yöntemi” olarak sürecin 27 Aralık öğleden sonrasına değin söylemekten kaçındığı önerisinin,²⁸ belirlenen asgari ücret tutarının 1.000 TL (tam olarak 998 TL) altında kalmış ve kararın da oyçokluğuyla alınmış olması, umulan beklentinin karşılanmadığının kanıtı sayılabilir. Bu da, şaşırtıcı değildir kuşkusuz!

d. Işıkhân’ın Açıklamaları

TBMM Genel Kurulunda, Bakanlığın 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmanın 22 Aralık’ta ayrıntılı biçimde yayınlandığı Bakanlık web sayfasında, Vedat Işıkhân’ın “Tüm Ücretlilerin Asgari Ücret Düzeyine Kadar Olan Gelirlerinin, Vergi Dışında Bırakılmasını Sağladık(larını)” söylediği aktarılmıştır. Bu açıklamasında Bakan, Komisyon’un üçüncü toplantısı konusuna değinmemiştir.²⁹

Anlaşılan, soran da olmamıştır!?

Buna karşılık AA-İHA kaynaklı bir habere göre Işıkhân, bütçe görüşmelerinde, “Komisyondan çıkacak kararın herkesin mutabık kaldığı bir ücret seviyesi olmasını ümit ediyoruz” demiştir.³⁰

Komisyon toplantısındaki belirsizlik sürmektedir, yılın son haftasının ortalarına değin sürecektir, sürdürülecektir...

²⁵ Komisyona Katılan İşçi: “10 Lira Borç Alıp Çocuğa Verdim”, Giriş: 20.12.2023 06:00 Güncelleme: 20.12.2023, 07:28; <https://www.birgun.net/haber/komisyona-katilan-isci-10-lira-borc-alip-cocuga-verdim-492111>;

“Asgari Ücret Masasındaki İşçi: Çocuğuma 10 Lira Verebilmek İçin Borç Aldım”, 19 Aralık 2023 Salı, <https://te1.com.tr/asgari-ucret-masasindaki-isci-cocuguma-10-lira-verebilmek-icin-borc-aldim-973853/>

²⁶ Aynı kaynak.

²⁷ Bu konuya, makalenin Birinci Perdesinde değinmişim.

²⁸ Türk-İş’in açıkladığı öneri 18.000 TL idi. Belirlenen asgari ücret ise 17.002 TL idi.

²⁹ “Bakanlığımızın 2024 Yılı Bütçesi TBMM Genel Kurulunda Kabul Edildi”, 22 Aralık 2023, Cuma, <https://www.csgeb.gov.tr/haberler/bakanligimizin-2024-yili-butcesi-tbmm-genel-kurulunda-kabul-edildi-1/>

³⁰ “Bakan Işıkhân’dan ‘memur Zammı’ ve ‘Asgari Ücret’ Açıklaması”, Giriş: 22.12.2023 07:28 Güncelleme: 22.12.2023 10:54, Kaynak: AA-İHA, <https://www.birgun.net/haber/bakan-isikhan-dan-memur-zammi-ve-asgari-ucret-aciklamasi-492631>

4. Tiyatro'nun Üçüncü Perdesi İzleyen Makalede

ÇSG Bakanlığı'ndan beklenen üçüncü toplantı haberi, 27 Aralık Çarşamba öğleden sonrasına değin bile gelmemiştir!

Ama Cumhurbaşkanı talimat vermiş olmalı ki 9,5 gün askıya alınan süreç, Bakanlığın yapması gereken Komisyon toplantısı çağrısıyla değil, Bakan'ın Türk-İş Genel Merkezi'ne yaptığı ziyaretle başlatılmış ve sonuçlandırılmıştır...

ÖNNOT'ta da belirtmişim:

Bir "épisode" olmadığı için Tiyatro'nun İkinci Perdesinden ayırdığım, üçüncü toplantı haberinin beklendiği dokuz günün ardından baskın bir ziyaretle başlayan ve "rüzgâr gibi geçen" bu aşamasını, Aralık 2023 sürecinin birkaç sayfayla geçiştirilemeyecek Üçüncü Perdesi olarak Makale 7c'de ele aldım.